

Commissie voor de
milieueffectrapportage

Dijkversterking Gorinchem–Waardenburg

Advies over reikwijdte en detailniveau van het milieueffectrapport

27 maart 2018 / projectnummer: 3277

1. Hoofdpunten van het MER

De provincies Gelderland en Zuid-Holland, waterschap Rivierenland, betrokken gemeenten en het Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat willen de dijk langs de noordzijde van de Waal tussen Gorinchem en Waardenburg versterken. De dijk voldoet niet meer aan de huidige veiligheidsnormen. De dijkversterking Gorinchem – Waardenburg (GoWa) is als project opgenomen in het landelijke Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP).

Voor de realisatie van de dijkversterking wordt een Projectplan Waterwet goedgekeurd door Gedeputeerde Staten van Gelderland (coördinerend bevoegd gezag) en van Zuid-Holland. Voorafgaand aan een besluit hierover worden de gevolgen voor het milieu en de omgeving onderzocht in een milieueffectrapport (MER).

De door de partijen opgestelde (concept) notitie reikwijdte en detailniveau (verder 'concept Notitie R&D', zie kader op bladzijde 2) bevat volgens de Commissie al een systematische en duidelijke beschrijving van de context, de hoofddoelstellingen, de kansrijke oplossingsrichtingen en de ontwikkeling van de alternatieven voor de dijkversterking. De Commissie meent dat de gekozen alternatieven voldoende bandbreedte hebben om een duidelijk beeld te kunnen geven van de te verwachten milieueffecten. Deze beschrijving vormt een goede basis voor de uitwerking van het MER.

Advies voor de inhoud van het m.e.r.

De Commissie voor de m.e.r. (hierna 'de Commissie')¹ beschouwt de volgende punten als essentiële informatie in het MER. Dat wil zeggen dat het MER voor het meewegen van het milieubelang in de besluitvorming in ieder geval onderstaande informatie moet bevatten:

- Kritische analyse van de uitgangspunten in relatie tot de nieuwe veiligheidsnorm bij het ontwerp van de waterkering.
- Een beschrijving van de effecten van de alternatieven op het detailniveau dat nodig is voor de onderbouwing van de keuze van een voorkeursalternatief.
- Inzicht in de gevolgen voor het landschap van het voornemen, waarbij de (negatieve) effecten op het bestaande landschap en eventuele positieve effecten van nieuw aan te leggen landschap apart worden beschouwd.
- Een concreet beeld² van de gevolgen van het voorkeursalternatief voor landschap, leefomgeving en natuur.

Besluitvormers en insprekers lezen in de eerste plaats de samenvatting van het MER. Daarom verdient dit onderdeel bijzondere aandacht. De samenvatting moet als zelfstandig document leesbaar zijn en een goede afspiegeling zijn van de inhoud van het MER.

In de volgende hoofdstukken beschrijft de Commissie in meer detail welke informatie het MER moet bevatten. De Commissie bouwt in haar advies voort op de concept notitie R&D. Dat

---

¹ De samenstelling en werkwijze van de werkgroep van de Commissie m.e.r. en verdere projectgegevens staan in bijlage 1 van dit advies. U vindt de projectstukken die bij het advies zijn gebruikt, via de link [3277](#) of door dit nummer op www.commissiemer.nl in te vullen in het zoekvak:

² Op grond van de concept notitie R&D dient de informatie in het MER behalve voor een besluit over het Projectplan Waterwet ook voldoende concreet te zijn voor de verschillende uitvoeringsbesluiten (vergunningen/ontheffingen).

wil zeggen dat ze in dit advies niet ingaat op de punten die naar haar mening in de concept notitie R&D voldoende aan de orde komen.

Aanpak m.e.r. en advisering Reikwijdte en Detailniveau dijkversterking Gorinchem – Waardenburg

De Commissie m.e.r. is verzocht om een advies reikwijdte en detailniveau uit te brengen op basis van een conceptversie van de notitie Reikwijdte en Detailniveau (concept notitie R&D), voorafgaand aan de publicatie van de notitie R&D.

De concept notitie R&D beschrijft dat bij het opstellen van het MER onderscheid wordt gemaakt in twee fasen, gekoppeld aan twee beslismomenten:

- Verkenningfase: uitwerking en afweging van de alternatieven in het conceptMER. Dit leidt tot de vaststelling van het voorkeursalternatief met een ontwerp op hoofdlijnen.
- Planuitwerkingsfase: uitwerking van het voorkeursalternatief tot een gedetailleerd ontwerp in het definitieve MER. Met dit ontwerp kan de procedure van het Projectplan Waterwet en de procedures voor verschillende uitvoeringsbesluiten worden doorlopen.

Deze aanpak komt overeen met de MIRT-werkwijze die voor projecten in het kader van het Hoogwaterbeschermingsprogramma wordt toegepast.³

Specifiek voor dit m.e.r.-traject zijn de eerste stappen van de verkenningfase uitgevoerd voorafgaand aan de publicatie van de concept notitie R&D. Deze betreffen de selectie van de kansrijke oplossingen en vervolgens de samenstelling van drie alternatieven voor de dijkversterking. De resultaten van deze stappen uit de verkenningfase zijn weergegeven in de concept notitie R&D.

2. Opgave en besluiten

2.1. Doelstellingen

De doelstelling van het project is het realiseren van een veilige, leefbare en betaalbare dijk die uiterlijk 2022 voldoet aan de wettelijke hoogwaterveiligheidsnorm. De doelstellingen zijn in paragraaf 2.3 van de concept notitie R&D duidelijk beschreven. Neem dit overzicht over in het MER.

2.2. Bepaling veiligheidsopgave

De doelstellingen voor een veilige dijk zijn weergegeven in paragraaf 2.3.1 van de concept notitie R&D. De dijkversterkingsopgave is afhankelijk van de uitgangspunten die bij de be-

---

³ Om de beheersbaarheid van het programma te vergroten, werkt het Hoogwaterbeschermingsprogramma met een systematiek die ontleend is aan de MIRT-werkwijze. Iedere maatregel doorloopt in principe drie fasen: de verkenningfase, de planuitwerkingsfase en de realisatiefase.

oordeling van de waterkeringen worden gehanteerd. Per 1 januari 2017 is de Waterwet gewijzigd⁴. Voor het bewuste dijktraject wordt een relatief zware hoogwaterveiligheidsnorm gehanteerd vanwege de grote gevolgen in geval van een overstroming. De afstand tot de norm is aanzienlijk, wat zich uit in een relatief groot verschil tussen het huidige en het benodigde dijkprofiel.

Ervaring met het ontwerp van primaire waterkeringen op basis van de nieuwe veiligheidsnormen wordt momenteel opgebouwd. Ontwerprichtlijnen en instrumenten worden nog continu doorontwikkeld. Daarnaast zal nog nader grondonderzoek plaatsvinden, wat ook kan leiden tot bijstelling van het ontwerp. Gelet hierop adviseert de Commissie om steeds kritisch de robuustheid te evalueren van de gekozen oplossingsrichtingen (grond binnenwaarts, grond buitenwaarts of langsconstructies). Met robuustheid wordt hier niet bedoeld op een waterkering die met een ruime marge aan de veiligheidsnorm voldoet, maar op de mate van gevoeligheid van keuzes ten aanzien van oplossingsrichtingen voor eventuele bijstelling van de ontwerpuitgangspunten of nieuwe inzichten. Idealiter is de keuze voor een oplossingsrichting bij zowel gunstige als bij ongunstige aannamen hetzelfde.

Verder adviseert de Commissie om de expertise voortkomend uit de Projectoverstijgende Verkenning Macrostabieliteit (POV-M) en de Projectoverstijgende Verkenning Piping (POV-Piping) te betrekken in de technische analyses. Zo kan worden voorkomen dat belangrijke ontwerpkeuzes in een later stadium ter discussie worden gesteld.

De Commissie adviseert om bij het ontwerp van de waterkeringen te bezien in hoeverre de landschappelijke impact op zowel de korte als de lange termijn kan worden verzacht door optimalisatie van de ontwerplevensduur. Zo is het gebruikelijk om voor constructieve oplossingen een ontwerplevensduur van 100 jaar te hanteren. Wellicht biedt het voordelen om alleen in de sterkteberekeningen uit te gaan van een dergelijke ontwerplevensduur en bij de bepaling van de kerende hoogte een kortere ontwerplevensduur te hanteren (met een uitbreidbaar ontwerp).

Ten slotte adviseert de Commissie om bij het dijkontwerp gebruik te maken van de ruimte die de nieuwe veiligheidsnorm biedt, zeker bij knelpunten. De nieuwe norm heeft (uitsluitend) betrekking op de kans op overstroming, leidend tot substantiële schade en/of slachtoffers. De oude ontwerpbenadering was gebaseerd op de kans op schade. Schade aan een kering hoeft echter nog niet tot een overstroming te leiden. De Commissie wijst er op dat de door de Minister beschikbaar gestelde ontwerpinstrumenten enkel tot aanbeveling strekken bij de onderbouwing van ontwerpkeuzes. Waar de afstand tussen schade en overstroming groot is, kan het wel wenselijk zijn om eisen te stellen aan de kans op schade. Deze eisen aan schade zouden namelijk aanzienlijk soepeler kunnen worden gekozen dan de eis aan de kans op overstroming (de norm).

---

⁴ In 2050 moeten alle primaire waterkeringen voldoen aan de nieuwe normen die sinds 1 januari 2017 van kracht zijn.

2.3. Participatie

Uit paragraaf 3.1 en 3.2 van de concept notitie R&D maakt de Commissie op dat sprake is van een zorgvuldig vormgegeven participatieproces, waarbij een grote groep betrokken omwonenden actief meedenkt, onder meer in de vorm van zogenoemde ensemblewerkgroepen. De Commissie verwacht dat dit participatieproces waardevol is bij de totstandkoming van het MER, onder andere omdat lokale kennis kan worden ingebracht.

2.4. Besluitvorming

Zoals in hoofdstuk 1 weergegeven wordt de m.e.r.-procedure doorlopen voor de goedkeuring van het Projectplan Waterwet door de provincies en wordt de procedure in fases doorlopen. Naast de besluitvorming over het Projectplan Waterwet zullen andere besluiten genomen worden voor de realisatie van het voornemen, zoals bestemmingsplannen en uitvoeringsbesluiten (vergunningen en ontheffingen, waaronder de vergunning en/of ontheffing Wet natuurbescherming). Geef aan welke besluiten dit zijn, wie daarvoor het bevoegde gezag is en wat globaal de tijdsplanning is. Ga ook in op de eisen die in het kader van de uitvoeringsbesluiten worden gesteld aan het detailniveau voor het in beeld brengen van de milieueffecten van het voorkeursalternatief c.q. de planuitwerking.

3. Alternatieven

3.1. Selectie kansrijke oplossingen en samenstelling alternatieven

De dijk tussen Gorinchem en Waardenburg is verdeeld in 51 dijkvakken. Voor de selectie van kansrijke oplossingen (grond binnenwaarts, grond buitenwaarts of langsconstructies) zijn “no go’s”⁵ bepaald per dijkvak. De Commissie adviseert bij het afwegingsproces van de kansrijke oplossingen de “no go’s” in de factsheets in het bijlagenboek notitie R&D te concretiseren. Per relevante locatie wordt op die manier duidelijk waarom aanwezige waarden leiden tot een “no go” situatie.

Uit de combinatie van kansrijke oplossingen zijn drie alternatieven samengesteld:

- Alternatief 1: Maximaal binnenwaarts, behoud ruimte voor de rivier en natuur.
- Alternatief 2: Maximaal buitenwaarts, binnendijkse waarden sparen.
- Alternatief 3: Minimaal ruimtebeslag, behoud van de bestaande waarden en huidige ligging van de dijk.

De Commissie vindt dat deze samenstelling van de alternatieven op een systematische en navolgbare wijze is uitgevoerd. Deze alternatieven bevatten voldoende bandbreedte om een duidelijk beeld te kunnen geven van de te verwachten milieueffecten. Het voorkeursalternatief kan bestaan uit een combinatie van alternatieven.

---

⁵ Een “no go” is een maatschappelijk gezien onoverkomelijke belemmering om een dijkvak binnenwaarts of buitenwaarts te versterken. Bijvoorbeeld, de concept Notitie R&D schrijft dat “no go’s” voor binnenwaarts versterken o.a. de ligging van de dorpskernen Vuren, Haaften en Tuil zijn.

3.2. Meekoppelkansen

In de concept notitie R&D wordt beschreven dat kansrijke meekoppelprojecten in het gebied, zoals de herinrichting van de Woelse Waard, worden onderzocht en uitgewerkt in de verkenningfase. Breng per meekoppelproject concreet de kansen in beeld en geef (indien voldoende concreet) weer hoe deze kansen in het alternatievenonderzoek wordt uitgewerkt, eventueel ook in het kader van mitigatie/compensatie. Zo biedt wellicht de reconstructie van de N830 (een autonome ontwikkeling) ook meekoppelkansen.

4. Bestaande milieusituatie en milieugevolgen

4.1. Algemeen

Beschrijf het voornemen zo uitgebreid als nodig is om een goede vergelijking van alternatieven en een effectbeschrijving van het voorkeursalternatief mogelijk te maken. Geef waar relevant, ook bij de vergelijking van alternatieven, inzicht in:

- de activiteiten die plaatsvinden in de realisatiefase (aanleg/inrichting) en;
- de eindsituatie (beheer, onderhoud en gebruik).

4.2. Afweegkader

In de tabel in paragraaf 4.2 van de concept notitie R&D staat het afweegkader, waarmee oplossingen en alternatieven worden beoordeeld en met elkaar worden vergeleken. Het afweegkader bestaat uit vijftien aspecten die zijn gegroepeerd in drie thema's: veilige dijk, leefbare dijk en betaalbare dijk (kosten en risico's).

Zoals in hoofdstuk 1 aangegeven is er sprake van een gefaseerde aanpak. Afhankelijk van de onderzoeksfase is per aspect aangegeven of de effecten op kwantitatieve en/of kwalitatieve wijze in beeld worden gebracht. Gedurende het proces neemt het detailniveau van het onderzoek steeds verder toe. Het afweegkader en de factsheets in het bijlagenboek bevatten voldoende aanknopingspunten voor de verdere effectbeschrijving en beoordeling.

Alternatievenonderzoek

In de verkenningsfase moeten de alternatieven onderzocht worden op de aspecten die voor de keuze van het voorkeursalternatief onderscheidend zijn. Dit zijn met name het doelbereik, de aspecten waarbij effecten met een permanent karakter optreden en aandacht voor de effecten met een tijdelijk karakter.

De Commissie onderschrijft de aanpak van het onderzoek van de alternatieven zoals beschreven in paragraaf 6.1 van de concept notitie R&D om naast de effectbeschrijving van de alternatieven per dijkvak ook voldoende aandacht te besteden aan het in beeld brengen van de totaaleffecten van het gehele dijktraject per alternatief om mede op basis van deze vergelijking een voorkeursalternatief te kunnen samenstellen.

Als bij het alternatievenonderzoek knelpunten naar voren komen, breng dan de effecten en de mogelijkheden voor mitigerende maatregelen op een zodanig detailniveau in beeld dat een goed onderbouwde keuze voor een voorkeursalternatief kan worden gemaakt.

Keuze voorkeursalternatief

Beschrijf in het MER vervolgens op een duidelijke en navolgbare wijze welke afwegingen en keuzes zijn gemaakt voor de samenstelling van het voorkeursalternatief, waarbij het milieubelang volwaardig is meegewogen.

Planuitwerking voorkeursalternatief

De milieugevolgen van het voorkeursalternatief zullen voldoende gedetailleerd moeten worden om ook te voldoen aan de eisen die vanuit de vervolgbesluiten (vergunningen en onthefingen) moeten worden gesteld. Daarbij past ook dat voldoende gedetailleerd wordt ingegaan op mitigerende maatregelen om milieueffecten inclusief (tijdelijke) hinder te minimaliseren.

4.3. Landschap en leefomgeving

Gezien de verwachte omvang van de dijkversterking is de realisatie van een leefbare dijk, in het bijzonder de ruimtelijke en landschappelijke inpassing van de versterkingsmaatregelen een complexe opgave. Bepaal daarom in het MER zorgvuldig de effecten van de verschillende alternatieven op de aspecten uit het afweegkader onder het thema leefbare dijk. De daaraan verbonden ruimtelijk-functionele, landschappelijke, cultuurhistorische en archeologische waarden staan al op de aanwezige waardenkaart (bijlage 5 Notitie R&D) en in de factsheets per dijkvak (bijlage 7 Notitie R&D).

Landschap

Geef in de effectbeschrijving op het aspect landschap ook aan waar positieve effecten optreden door verbetering van de ruimtelijke kwaliteit van dijk en omgeving. Bij ingrepen die grote en onomkeerbare effecten hebben op hun omgeving is het van belang de negatieve effecten op bestaande landschappelijke waarden los te beschouwen van eventuele positieve effecten van het voornemen, ook in de samenvatting. Uit de resulterende totaalscore in de effectbeoordeling kan anders ten onrechte de indruk ontstaan dat er geen veranderingen plaatsvinden.

Ruimtegebruik

Uit de concept Notitie R&D blijkt dat effecten op bedrijfspanden in beeld worden gebracht. Niet duidelijk is of de effecten op de landbouw in beeld worden gebracht. Gezien de potentiële effecten adviseert de Commissie ook voldoende aandacht aan de effecten van de alternatieven op het landbouwareaal te besteden door het criterium 'aantal bedrijven dat wordt geraakt' aan te vullen met 'aantal hectare en aantal bedrijven dat wordt geraakt'.

Woon- en leefomgeving

De gevolgen voor de woon- en leefomgeving zijn onderscheidend voor de alternatieven. Geef voor dit MER daarom voldoende inzicht in deze verschillen, en geef ook aan op welke aspecten deze verschillen betrekking hebben. Bij gevolgen denkt de Commissie aan de gevolgen voor de bewoners, bijvoorbeeld veranderingen in de ontsluiting van het gebied, barrièrewerking en trillingen.

Toekomstvastheid

Maak bij het alternatievenonderzoek een duidelijke afweging op het criterium 'toekomstbestendige inrichting'. Betrek daarin ook:

- de toekomstvastheid van oplossingen, met andere woorden is de gekozen oplossing uitbreidbaar dan wel aanpasbaar of niet. Bij de afweging van de oplossingen is het van belang rekening te houden met eventuele toekomstige ruimtelijke ontwikkelingen in het gebied, om zodoende een toekomstbestendige inrichting te realiseren;
- in relevante gevallen de levensduur van te sparen waardevolle elementen, zoals (cultuurhistorisch) waardevolle bebouwing en beplantingselementen.

4.4. Natuur

Beschrijf de (riviergebonden) natuurwaarden in het studiegebied, ongeacht de wettelijke beschermingsstatus. Schets eerst op hoofdlijnen het functioneren van de riviergebonden natuur en vervolgens de potentiële effecten in de aanleg- en eindfase.

Natura 2000-gebied Rijntakken

Hoewel een beperkt deel van het Natura 2000-gebied Rijntakken (deelgebied De Rijswaard) is gelegen in het studiegebied, is dit gebied zowel voor Vogelrichtlijn als de Habitatrichtlijn van belang. Indien significante gevolgen op voorhand niet zijn uit te sluiten dient een Passende beoordeling te worden opgesteld. De Commissie adviseert die als bijlage in het MER op te nemen en de conclusies over te nemen in het hoofddocument. Doorloop daarbij de volgende stappen:

- Geef aan welke instandhoudingsdoelstellingen beïnvloed kunnen worden. Maak bij vogels voor zover 'niet-broedvogel' onderscheid tussen in het Natura 2000-besluit opgenomen foerageerfunctie en slaappleatsfunctie. Geef aan in hoeverre soorten/habitattypen zich boven dan wel onder de instandhoudingsdoelstelling bevinden en of het gaat om prioritaire habitattypen.
- Breng de mogelijke gevolgen voor de instandhoudingsdoelstellingen in de aanlegfase en eindfase in beeld.
- Beoordeel of de effecten significant kunnen zijn. Doe dit voor het voornemen afzonderlijk en in cumulatie met eventuele andere relevante ontwikkelingen, rekening houdend met externe werking. Mitigerende maatregelen kunnen daarbij worden betrokken⁶.

Indien significante effecten niet kunnen worden uitgesloten dan kan het voornemen alleen doorgang vinden als de zogenaamde 'ADC-toets'⁷ met succes en in de juiste volgorde wordt doorlopen. In dat geval adviseert de Commissie een aanzet voor deze toets in het MER op te nemen (inschatting of deze kansrijk is, en zo ja waarom)⁸.

---

⁶ Maatregelen op een andere locatie, of buiten het Natura 2000-gebied zullen in de regel als compensatie en niet als mitigatie worden beschouwd. Ook maatregelen vanuit andere plannen of projecten kunnen in de regel niet worden beschouwd als mitigerende maatregel voor het onderhavige voornemen.

⁷ Deze houdt in: zijn er geen Alternatieven? zijn er Dwingende redenen van groot openbaar belang? worden de nodige Compenserende maatregelen getroffen. De ADC-toets maakt formeel geen deel uit van de Passende beoordeling.

⁸ Het arrest Briels (ECLI:EU:C:2014:330) heeft meer duidelijk gemaakt over de toelaatbaarheid van mitigatie en compensatie in het kader van plannen en projecten in Natura 2000-gebieden. Als een voornemen bijvoorbeeld leidt tot aantasting van een habitatype, en herstelmaatregelen op een andere locatie worden getroffen, dan zal het in de regel niet gaan om mitigatie maar om compensatie. Voor het plan of project dient dan de ADC-toets te worden doorlopen.

Overige beschermde gebieden

Geef de gebieden aan, waaronder de Cropsche Waard, die behoren tot het Natuurnetwerk Nederland (NNN). Beschrijf de positieve en negatieve gevolgen voor de kernkwaliteiten (wezenlijke kenmerken en waarden) van deze gebieden, uitgewerkt in natuurbeheertypen, ook rekening houdend met grondwaterafhankelijke natuur (kwel), en toets deze aan het beschermingsregime voor het NNN zoals opgenomen in de Omgevingsverordening van Gelderland, respectievelijk de Verordening Ruimte van de provincie Zuid-Holland. Breng de (eventuele) compensatieopgave in beeld en geef aan hoe die wordt ingevuld, en hoe de ecologische samenhang van het NNN daarbij wordt gewaarborgd. Breng ook eventueel kwaliteitsverlies door externe werking op het NNN in beeld die op grond van de verordeningen niet compensatieplichtig is, en geef aan hoe hiermee wordt omgegaan.

Geef de gebieden aan die behoren tot de Groene Ontwikkelzone (GO) in de provincie Gelderland. Beschrijf de gevolgen voor de kernkwaliteiten, en toets deze aan het beschermingsregime voor het GO zoals opgenomen in de Omgevingsverordening van Gelderland. Breng de (eventuele) compensatieopgave in beeld en geef aan hoe die wordt ingevuld.

Beschermde soorten

Beschrijf de beschermde soorten⁹ in het studiegebied voor zover die door het voornemen beïnvloed kunnen worden. Doe dit voor zover relevant voor de aanleg- en eindfase afzonderlijk. Geef deze aan op kaart¹⁰ en ga in op de volledigheid van de beschikbare gegevens. Beschrijf per relevante soort in hoeverre verbodsbepalingen van de Wet natuurbescherming overtreden worden en wat de gevolgen kunnen zijn voor de gunstige staat van instandhouding, rekening houdend met mitigerende en eventueel compenserende maatregelen. Motiveer, indien een ontheffing nodig is, op grond waarvan wordt verondersteld dat die wordt verleend.

Bomen en houtopstanden

Geef de ligging en het areaal van de bosgebieden en houtopstanden aan in het plangebied. Beschrijf het oppervlakteverlies en de compensatie van de bomen en houtopstanden per alternatief.

5. Overige aspecten

5.1. Vorm en presentatie

Bijzondere aandacht verdient de presentatie van de vergelijkende beoordeling van de alternatieven. Presenteer de vergelijking bij voorkeur met behulp van tabellen, figuren en kaarten. Zorg ervoor dat:

- het MER zo beknopt mogelijk is, onder andere door achtergrondgegevens niet in de hoofdtekst zelf te vermelden, maar in bijlagen op te nemen (zoals nu ook is toegepast in de concept notitie R&D);

---

⁹ Relevante soorten van artikel 3.1 (vogels), artikel 3.5 (m.n. habitatrichtlijnsoorten) en artikel 3.10 (overige nationaal beschermde soorten). Bij vogels kan aanvullend getoetst worden aan soorten met jaarrond beschermde nesten.

¹⁰ Bij vogelsoorten kan eventueel gewerkt worden met dichtheidskaarten.

- een verklarende woordenlijst, een lijst van gebruikte afkortingen en een literatuurlijst zijn opgenomen;
- recent, goed leesbaar kaartmateriaal is gebruikt, met duidelijke legenda.

De samenvatting is het deel van het MER dat vooral wordt gelezen door besluitvormers en insprekers en het verdient daarom bijzondere aandacht. Het moet als zelfstandig document leesbaar zijn en een goede afspiegeling zijn van de inhoud van het MER. Daarbij moeten de belangrijkste zaken zijn weergegeven, zoals:

- de voorgenomen activiteit en de alternatieven daarvoor;
- de belangrijkste effecten voor het milieu bij het uitvoeren van de voorgenomen activiteit en de alternatieven, de onzekerheden en leemten in kennis die daarbij aan de orde zijn;
- de vergelijking van de alternatieven en de argumenten voor de selectie van het voorkeursalternatief.

5.2. Digitaal interactief MER

De Commissie ziet kansen voor een digitaal interactief MER. Ontsluiting in de vorm van een website geeft naar het oordeel van de Commissie mogelijkheden de informatie in een MER toegankelijker te presenteren. Bij de ontwikkeling van een digitaal interactief MER geeft de Commissie de volgende aandachtspunten:

- Belangrijk is dat de lezer/gebruiker niet kan verdwalen doordat steeds duidelijk is waar hij zich binnen de website bevindt en er geen overdaad aan (door-)linkjes is waardoor hij het spoor bijster raakt. Zorg daarom voor een toegankelijk en gebruiksvriendelijk digitaal interactief MER, onder andere door toevoeging van een interne zoekmachine.
- Mensen lezen anders vanaf een beeldscherm dan van papier. Bied de lezer/gebruiker de mogelijkheid om de informatie in het digitale interactieve MER ook (overzichtelijk) te printen.
- Uiteraard moet ook een digitaal interactief MER voldoen aan diverse wettelijke vereisten, waaronder de inhoudsvereisten voor een MER zoals opgenomen in de Wet milieubeheer.
- Speciale aandacht vraagt de Commissie voor goed versiebeheer en de mogelijkheid de informatie in het digitale interactieve MER te 'bevriezen' op het moment van terinzagelegging en kwaliteitstoetsing door de Commissie, en daarna bij vaststelling van het plan/besluit. Hiermee is helder welke informatie ten grondslag heeft gelegen aan het besluit.

Voor een nadere toelichting op deze aandachtspunten verwijst de Commissie naar het toetsingsadvies 'Digitaal interactief milieueffectrapport'¹¹.

---

¹¹ U vindt dit toetsingsadvies 'Digitaal interactief milieueffectrapport' via de link [3195](#) of door dit nummer op www.commissiemer.nl in te vullen in het zoekvak.

BIJLAGE 1: Projectgegevens

Advies van de Commissie over de op te stellen MER

De Commissie bestaat uit een werkgroep van deskundigen. Deze werkgroep geeft aan welke onderwerpen naar zijn mening moeten worden behandeld in het MER en met welke diepgang. Om zich goed op de hoogte te stellen van de situatie heeft de werkgroep het gebied bezocht waar milieugevolgen kunnen optreden. Meer informatie over de werkwijze van de Commissie vindt u op: <http://www.commissiemer.nl/advisering/watbiedtdecommissie>

Samenstelling van de werkgroep

Bij dit project bestaat de werkgroep uit:

Ruben Jongejan

Marinus Kooiman

Hester Lindeboom (secretaris)

Marieke van Rhijn (voorzitter)

Rob Vogel

Besluit waarvoor dit milieueffectrapport is opgesteld

Goedkeuring van het Projectplan Waterwet.

Waarom wordt hiervoor een milieueffectrapport opgesteld?

Voor activiteiten die grote milieugevolgen kunnen hebben, kan in Nederland een MER vereist zijn. De bijlagen C en D bij het Besluit milieueffectrapportage geven aan om welke activiteiten het gaat (<http://www.commissiemer.nl/regelgeving/besluitmer>). Voor deze procedure gaat het in ieder geval om de activiteit D03.2, "wijziging van een primaire waterkering". Daarom wordt een project-MER opgesteld.

Bevoegd gezag

Gedeputeerde Staten van de Provincies Gelderland (coördinerend) en Zuid-Holland.

Initiatiefnemer

Waterschap Rivierenland.

Heeft de Commissie ook zienswijzen en adviezen bij haar advies betrokken?

Het bevoegd gezag heeft de Commissie niet in de gelegenheid gesteld om zienswijzen en adviezen bij haar advies te betrekken.

Waar vind ik de stukken die de Commissie heeft beoordeeld?

U vindt de projectstukken die bij het advies zijn gebruikt, door op www.commissiemer.nl projectnummer [3277](#) in te vullen in het zoekvak.

Bezoekadres

A. v. Schendelstraat 760
3511 MK Utrecht

Postadres

Postbus 2345
3500 GH Utrecht

t 030-2347666

e mer@eia.nl

w commissiemer.nl

